

Rada seniorů České republiky

PROGRAM NA OBDOBÍ 2021–2025

Rada seniorů
České republiky
zapsaný svaz spolků

4. sjezd RS ČR
7.5.2021

Programové zaměření Rady seniorů ČR na období let 2021–2025 vychází z výsledků splnění Programu přijatého na 3. sjezdu Rady seniorů ČR a z výzev současného historického období. Cílem je zvýšit kvalitu života a zabezpečit klidné a spokojené stáří generacím třetího a čtvrtého věku.

ÚLOHA A ODPOVĚDNOST STÁTU A VEŘEJNÉ SPRÁVY VE VZTAHU K SENIORSKÉ POPULACI

- 1. Zajistit odpovídající životní úroveň, důstojný, bezpečný a hodnotný život seniorů, mezigenerační spravedlnost při rozdělování HDP a ND, rozvoj občanské solidarity a sounáležitosti s těmi skupinami osob, které jsou ohroženy chudobou a sociálním vyloučením.**
- 2. Zajistit kvalitní a všem seniorům dostupné veřejné služby v oblasti bezpečnosti, zdravotnictví, bydlení, sociální péče a terénních služeb na celém území ČR, celoživotního vzdělávání, kultury, veřejné dopravy, právní jistoty a vyšší vymahatelnost práva vedoucí k humanizaci společenského demokratického systému.**
- 3. Realizovat reformu státního penzijního systému, s cílem zvýšit kvalitu života seniorské populace, vícezdrojové financování a také vyšší podíl penzijních výdajů na HDP na úroveň v Evropě obvyklou.**
- 4. Ve zdravotnictví nadále pokračovat v navyšování podílu výdajů na HDP a výdajů na hlavu nastartovaný vládou premiéra Babiše na úroveň v Evropě obvyklou.**
- 5. Zabezpečit sektor sociálních (dostupných) bytů pro osamělé seniorky, seniory a další ohrožené skupiny populace, přijmout zákon o dostupném, respektive sociálním bydlení.**
- 6. Zvýšit zastoupení osob v seniorském věku v zastupitelských sborech všech stupňů na úroveň podílu věkové struktury populace, odstranit mezigenerační diskriminaci seniorů v sociálního dialogu.**
- 7. Nadále zachovat zavedené slevy v železniční a autobusové dopravě vládou premiéra Babiše a nejméně na stejné úrovni poskytovat seniorské slevy v městské hromadné dopravě ve všech městech České republiky. U seniorských slev na kulturní a vzdělávací akce, vstupného na kulturní památky, do zoologických zahrad, lázní a bazénů zabezpečit osobám starším 75 let vstup zdarma.**
- 8. V době pandemií zabezpečit účinnou ochranu života a zdraví seniorské populace, k tomu reorganizovat vakcinační strategie a český právní řád, který není na pandemii připraven.**
- 9. Vyhlášovat dotační tituly na podporu volnočasových a vzdělávacích aktivit seniorské populace.**

Politiky reagující na stárnutí obyvatelstva mohou být účinné pouze tehdy, budou-li založeny na komplexním přístupu a koordinaci všech přijatých opatření za přímé účasti seniorských organizací a s využitím potenciálu starší generace. Úcta ke stáří vždy byla, je a bude projevem vyspělosti české společnosti.

ZÁSADNÍ PROBLÉMY SENIORSKÉ POPULACE

- 1. Nepřiměřené zastoupení osob 65+ v orgánech Parlamentu ČR a v zastupitelských sborech územní samosprávy diskriminuje seniorskou populaci při rozhodování o věcech veřejných a snižuje kvalitu přijímaných závěrů a usnesení.**

2. **Nízké starobní penze v mezinárodním srovnání, které přes vysoké valorizace vládou premiéra Babiše, stále nedosahují hodnot vyspělých zemí v Evropě ani OECD. V zemích OECD mají osoby starší 65 let disponibilní příjem v průměru ve výši 87 % disponibilního příjmu celé populace, Česká republika je se 74 % hluboko pod průměrem. Měřeno dle parity kupní síly starobních penzí je Česká republika na 21. místě z 31 hodnocených evropských zemí. Jde o důsledky nedokonalého a skromného nastavení českého penzijního systému ze začátku 90. let minulého století, který je nezbytné přetransformovat.**
3. **Sociální postavení českých seniorů, tj. mezigenerační spravedlnost měřená dle mezinárodních standardů obecným náhradovým poměrem penze/mzda brutto v %, ani po 31 letech transformace společnosti stále nedosahuje hodnot roku 1989 (50,4 %). Průměrný starobní důchod z roku 2020 přepočítaný na hodnoty roku 1989 by byl o 4 751 Kč vyšší. Vládě premiéra Babiše se prostřednictvím historicky nejvyšších valorizací penzí za celou dobu existence České republiky permanentní pokles náhradového poměru zahájený rokem 2014 podařilo v roce 2019 zastavit a nastartovat růst, ale hodnota 40,7 % z roku 2020 je stále dvacátou nejnižší z časové řady 1989–2020. Dle analýzy OECD je také v této veličině 32 z 37 z hodnocených zemí před námi. Jde o důsledky nedokonalého a skromného nastavení českého penzijního systému ze začátku 90. let minulého století, který je nezbytné přetransformovat.**
4. **Nízké důchody žen oproti mužům, ve kterých není zohledněna péče a výchova budoucích plátců daňového a sociálního systému.**
5. **V posledních letech se stále zvyšuje počet žadatelů, kterým ani po dovršení zákonem stanoveného důchodového věku nebyly přiznány starobní penze. Z důvodu dlouhodobé ztráty zaměstnání, dlouhodobé nemoci, ztráty způsobilosti člověka dlouhodobě pracovat ve vysoké fyzické nebo psychické zátěži i z důvodů jiných nedosáhnou na stanovenou dobu pojištění 35 let. Řádově jde až o desetitisíce osob ročně. Osoby v důchodovém věku vlivem nepřiznané penze živoří v bídě a jsou plně závislé na sociálních dávkách. Jde o důsledky nastavení českého penzijního systému z dob vlády premiéra Topolánka, česká doba zákonem stanovených plateb pojistného je jednou z nejvyšších na světě. Situaci je nezbytné změnit.**
6. **Bytová krize a nízká finanční dostupnost nájemního bydlení osamocených senierek a seniorů v Praze, Brně a v dalších statutárních městech produkují velké skupiny strádajících seniorů bez odpovídající pozornosti státu a veřejné správy.**
7. **Mezigenerační vztahy, úcta, ohleduplnost, důstojnost, solidarita a pomoc, odpovědnost politiků, státní a veřejné správy, médií, školství, rodiny, seniorské samosprávy i jednotlivých seniorů.**

Kumulace těchto jevů představuje stále výraznější rizika devastace lidské důstojnosti, sociálního vyloučení a ohrožení života starších lidí. Stát, který tyto procesy založil, nedostatečně reaguje na nastavení institutů sociální ochrany, které po odpracování čtyřiceti a více let pro společnost starobním důchodcům náležejí.

Zkvalitnit český penzijní systém:

- 1) **Reformovat státní systém důchodového pojištění tak, aby se poměr průměrného starobního důchodu k průměrné hrubé mzdě do roku 2025 zvýšil ze současné úrovně**

- 40,7 % alespoň na 45 %, aby se důchodci více než dosud podíleli na růstu blahobytu celé společnosti.
- 2) Architekturu současné starobní penze, rozdělit na část solidární zaručenou a na část zásluhovou. Výše solidární zaručené části penze musí ošetřovat výdaje na nákup základních životních potřeb starobního důchodce. Tj. alespoň 30 % průměrné mzdy v NH.
 - 3) Změnit systém valorizace starobních penzí. Dle návrhu MPSV a Komise pro spravedlivé důchody solidární zaručenou část penze zvyšovat indexem růstu průměrné nominální mzdy v NH a zásluhovou část penze indexem růstu spotřebitelských cen nebo indexem růstu životních nákladů důchodců. Rozhodný bude index pro důchodce výhodnější.
 - 4) Zabezpečit vícezdrojové financování penzí, dle doporučení OECD zapojit do českého penzijního systému daňové výnosy.
 - 5) U starobní penze zkrátit potřebnou dobu pojištění z 35 na 25 let.
 - 6) Dle návrhu MPSV a Komise pro spravedlivé důchody ošetřit ve výpočtu starobní penze tzv. výchovné za péči a výchovu dítěte.
 - 7) Zachovat současný institut mimořádné valorizace penzí jako včasnou kompenzaci případného skokového růstu spotřebitelských cen i po uskutečnění reformy penzijního systému.
 - 8) Zvýšit motivaci pracujících důchodců pobírajících starobní důchod v plné výši navýšením výpočtového základu za každých 360 odpracovaných dní v roce ze současných 0,4 % na 0,6 až 0,8 %.
 - 9) Ve výpočtu kombinované penze, tj. souběhu vdovské nebo vdovecké penze s penzí starobní, stanovit poměr souběhu na úrovni ½ zásluhové složky starobního důchodu zemřelého manžela.
 - 10) U osob samostatně výdělečně činných zvýšit nastavení minimálních plateb pojistného na úroveň plateb zaměstnaneckých.
 - 11) K nezbytnému zefektivnění penzijního připojištění se státním příspěvkem založit konkurenci soukromým penzijním fondům prostřednictvím fondu státního nebo veřejnoprávního.

Zvýšit seniorskou participaci a spoluúčast:

- 1) Legislativně podpořit právo seniorů na seniorské zastupování a na sociální dialog na celostátní, krajské, městské a místní úrovni. Cílem je zrovnoprávnit společenské postavení mezi generacemi v občanské společnosti a přiznat reprezentativním seniorským organizacím obdobná práva, kterými disponují zaměstnavatelské svazy a střešové odborové organizace (§ 320 a § 320a zákona č.262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).
- 2) V zákoně zakotvit povinnost krajů a obcí zřídit výbor pro seniory.
- 3) Každoročně u příležitosti Mezinárodního dne seniorů uspořádat společné zasedání vlády ČR s Radou seniorů ČR za účelem posouzení sociálního postavení a kvality života seniorů v České republice.
- 4) Konsolidovat Radu vlády pro seniory a stárnutí populace podle slovenského vzoru, oproti současnosti zvýšit zastoupení seniorských organizací.
- 5) Mezinárodní den seniorů zařadit do zákona o státních svátcích jako Významný den České republiky.

Ochrana, podpora a pomoc seniorské populaci:

- 1) Zahrnout z důvodu věku do českého právního řádu institut seniora jako chráněné osoby. Tj. u trestných činů páchaných na osobách 80+ zvýšit dolní a horní hranice trestních sazeb: u trestných činů proti životu a zdraví o 2 až 4 roky, u trestného činu neposkytnutí pomoci o 2 roky, u trestného činu omezování osobní svobody o 1 rok, u trestného činu loupeže o 2 až 3 roky, u trestného činu vydírání o 2 až 3 roky, u trestného činu útisku o 2 až 3 roky, u trestného činu porušování osobní svobody o 1 až 2 roky a u trestných činů proti majetku o 1 až 2 roky.
- 2) Nadále zachovat zavedené 75 % slevy v železniční a autobusové dopravě osobám 65+ vládou premiéra Babiše, a nejméně na stejné úrovni poskytovat seniorské slevy u městské hromadné dopravy ve všech městech České republiky. U seniorských slev na kulturní a vzdělávací akce, vstupného na kulturní památky, do zoologických zahrad, lázní a bazénů umožnit osobám starším 75 let vstup zdarma.
- 3) Provozovat širší využití svozu starších a invalidních osob zajištěním obecními i soukromými autodopravci do míst s poskytováním zdravotních, rehabilitačních, případně i obchodních služeb, s finanční dotací obecních, respektive i krajských úřadů. Tj. ve spolupráci se samosprávou podporovat vznik tzv. „senior taxi“ ve všech městech České republiky.
- 4) Na úrovni EU navrhnout, projednat a zavést mezinárodní doklad seniorského stavu pro prokazování seniorských slev v zahraničí.
- 5) Nezpoplatňovat úhrady za zdravotní prohlídky řidičů nad 65 let věku.

Postavení seniorů na trhu práce:

- 1) Legislativní a rozhodovací činností vlády, orgánů státní správy, zaměstnavatelů veřejné i soukromé sféry podporovat vyšší zapojení starších lidí na trhu práce, rozšířit příležitosti pro práci na částečný úvazek a uvážit daňové zvýhodnění zaměstnavatelů zaměstnávající osoby 65+.
- 2) Daňově zvýhodňovat zaměstnavatele zachovávající mzdy zaměstnancům 60+ i po převedení na méně namáhavou a finančně méně honorovanou práci.
- 3) U fyzicky a psychicky náročných profesí snížit za každých odpracovaných 10 let zákonný důchodový věk o jeden rok, a to bez dopadu na výši starobního důchodu.
- 4) Osobám 60+ zvýšit výpovědní dobu o jeden měsíc a odstupné při skončení pracovního poměru alespoň o další 1 násobek průměrného výdělku, zavést novou povinnost zaměstnavatele spolupracovat s úřadem práce při propouštění zaměstnanců starších 60 let s poskytnutím poradenské služby k získání nového zaměstnání.
- 5) Zvýšit hranici ročních příležitostných výdělků pro důchodce s ročním starobním důchodem nižším než 300 000 Kč bez povinnosti podávat daňové přiznání na 60 000 Kč.
- 6) Umožnit účast expertů Rady seniorů ČR v pracovních týmech zabývajících se programem „Iniciativa Práce 4.0“, zaměřeným na další rozvoj digitalizace, informatizace a kybernetizace, s dopady na zaměstnanost a trh práce, včetně souvisejících sociálních aspektů a vlivů na zachování důstojnosti života a práv starší generace. Dále při rozpracování strategického rámce České republiky pro příštích patnáct let pod názvem „Česká republika 2030“, zaměřeném na udržitelný rozvoj a vyšší kvalitu života všech generací v sociální, ekonomické i environmentální oblasti.

Ochrana zdraví a zdravé stárnutí:

- 1) Zpracovat vládní strategii zdravého stárnutí seniorské populace, která bude dlouhodobě podporována celým politickým spektrem. Těžiště věnovat prevenci a současné nastavení preventivních prohlídek rozšířit o úkony předcházející nejčastějším seniorským onemocněním. U osob 65+ zavést vždy za 2 roky pravidelné preventivní prohlídky k vyloučení nejčastějších maligních onemocnění a nejčastějších rizik kardiovaskulárních, hrozících infarktem myokardu a cévní příhody mozkové. Úkony všeobecné preventivní prohlídky u osob 65+ rozšířit o úkony testující a podmiňující zdravotní způsobilost k řízení motorových vozidel dle vyhlášky č. 227/2004 Sb., o stanovení zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel.
- 2) Nadále navyšovat seniorům dostupnost moderních léčebných postupů, inovativních technologií a inovativních léčivých přípravků, tj. zajistit ústavní právo na nejlepší možnou léčbu ve všech krajích České republiky.
- 3) Legislativně ukotvit každoroční automatický nárůst plateb za státní pojištění, nejméně na úrovni $\frac{1}{4}$ průměrné mzdy v národním hospodářství u vyměřovacího základu pojištění, respektive na úrovni indexu meziročního růstu cen zdravotních služeb a léků.
- 4) Zajistit bezplatné očkování seniorů proti klíšťové encefalitidě a proti Covidu-19.
- 5) Po dobu pandemií hradit seniorům ochranné pomůcky státem.
- 6) Zachovat placenou lázeňskou péči na současné úrovni, tj. 21 dnů. Nadále zachovat vouchery ve výši 4 000 Kč ročně pro osoby 65+.
- 7) Urychleně přijmout zákon o sociálně-zdravotních službách současně s celoplošným programem zřizování pečovatelských domů a geriatrických středisek reagujících na specifické potřeby pacientů trpících duševními chorobami s tělesným, psychologickým, geriatrickým a gerontologickým posuzováním léčby, s nezbytným poradenstvím, rehabilitací a výcvikovými programy pro poskytovatele péče.
- 8) Zahrnout služby paliativní péče do komplexní péče o zdraví. Za tímto účelem zpracovat Ministerstvem zdravotnictví ČR a Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR standardy pro paliativní péči s podporou multidisciplinárních přístupů u všech poskytovatelů těchto služeb. Vybudovat a integrovat institucionální a domácí služby se specifickým výcvikem v paliativní péči pro všechny zúčastněné profese.
- 9) Přijmout ve všech krajích České republiky regionální programy působnosti pečovatelské služby zajišťující pomoc, podporu a péči seniorům a osobám se sníženou soběstačností ve vlastních domácnostech. Za prvořadé považovat rozšíření terénních pečovatelských služeb na celé území ČR a širší nabídku pomoci k uspokojení obligatorních nároků na sociální dávky.
- 10) Na Ministerstvu zdravotnictví ČR každoročně vypisovat edukační dotační tituly pro zvýšení zdravotnické gramotnosti seniorské populace. Ke zvýšení zdravotnické gramotnosti využívat též měsíčník Dobu seniorů a vzdělávací aktivity na úrovni krajských Rad seniorů.

Seniorské bydlení:

- 1) Prostřednictvím zákona o sociálním (dostupném bydlení) zajistit jistotu nájemního vztahu a finanční dostupnost nájemního bydlení osamocným seniorkám a seniorům. V sektoru sociálního a dostupného bydlení docílit do roku 2025 výstavbu 10 000 malometrážních bytů pro seniory.

- 2) Legislativně stanovit povinnost státu a obcím zpracovávat objektivní evidenční cenové mapy nájemného na základě svobodně uzavřených nájemních smluv k dosažení dlouhodobé jistoty nájmu.
- 3) Novelou nařízení vlády č. 453/2013 Sb. zrušit institut soudního znalce pro zajištění srovnatelného nájemného v místě pro účely soudního řízení, odmítnout vytváření pseudocenových map z údajů realitních kanceláří.
- 4) Urychleně schválit dlouho připravovanou legislativní úpravu nové sociální dávky na bydlení, která ošetří vysoké náklady na bydlení v Praze a v dalších krajských a statutárních městech u jednočlenných domácností seniorů. Prostřednictvím nové konstrukce a nastavení dávky regulovat trh nájemního bydlení a také splnit závazky z Mezinárodních úmluv, které Česká republika ratifikovala.

Další úkoly Rady seniorů ČR

- 1) Zachovat na MŠMT dotační tituly pro U3V, které umožní i jejich technické vybavení a kvalitní výuku ve všech oborech a umožní i rozvoj virtuálních univerzit. Dále vypsát dotační titul na kurzy pro seniory inovační povahy.
- 2) Každoročně vypisovat dotační tituly Národní sportovní agenturou pro rozvoj seniorského sportování a dalších tělesných aktivit seniorů. Nadále rozšiřovat členskou základnu Rady seniorů ČR, a to na úrovni krajů a měst s akcentem na rozšíření do obcí a tím se dostat ke všem seniorům tak, aby bylo možno sledovat a zjistit i jejich potřeby a zájmy a tyto rovněž hájit.
- 3) V součinnosti s orgány územní samosprávy rozšířit bezplatné poradny pro seniory tak, aby v první fázi fungovaly při všech krajských Radách seniorů. Propojit činnost poraden a krajských Rad. Zároveň s příslušnými orgány měst a obcí poskytnout služby poraden Rady seniorů všem seniorům v regionu. Zajistit úzkou spolupráci poraden Rady seniorů s dalšími občanskými poradnami, které provozují členské organizace a zajistit tak, že klienti poraden budou vždy obslouženi a jejich problém vyřešen ve všech případech. Za tímto účelem také navázat spolupráci s poradnami orientujícími se na dluhy a finanční poradenství.
- 4) Rozšířit síť terénních pracovníků v akreditovaných poradnách.
- 5) Do konce roku 2021 ustavit krajskou Radu seniorů v Karlovarském kraji a do roku 2024 městské Rady seniorů ve všech statutárních městech.
- 6) Nastolit systematickou spolupráci krajských Rad a krajských koordinátorů MPSV s cílem zajistit širší paletu aktivit pro seniory i jejich financování.
- 7) Každoročně navyšovat počet celostátních aktivit Rady seniorů, a přitom napomáhat metodicky i materiálně při jejich organizaci a následně nápomoci s jejich publicitou.
- 8) Rozšířit nabídku aktivit i povědomí o Radě seniorů tím, že se aktivně zapojí do aktivit pořádaných jinými organizacemi, např. ČOV, ČUS, a podobně.
- 9) Začít budovat při krajských Radách komunitní a mezigenerační centra a využívat přitom mimo jiné i služeb lektorů z členských organizací Rady seniorů.
- 10) Zachovat a prohloubit spolupráci s Českou televizí (publicita seniorských témat ve zpravodajských pořadech, tvorba zábavných pořadů pro seniory) o spolupráci na celostátních aktivitách Rady seniorů s možností jejich propagace.
- 11) Zajistit financování Doba seniorů, zvýšit jeho prodej.
- 12) Uskutečňovat odborné konference se seniorskou tematikou za účasti zahraničních hostů. Rozvíjet mezinárodní styky s partnerskými seniorskými organizacemi Slovenska, Polska a Maďarska, Německa, Rakouska a Francie.